

Съдържание

Contents

ПРЕДГОВОР	7	PREFACE
Съвременни български наивисти		Contemporary bulgarian naivists
доц.г-р Сузана Николова		Assoc. Prof. Dr. Suzana Nikolova
Александър Янакиев	16	Alexander Yanakiev
Альона Петришка	22	Alyona Petrishka
Ангел Герджиков	30	Angel Gerdzhikov
Биляна Пойнорова – Томчева	38	Bilyana Poinarova – Tomcheva
Боряна Енчева	44	Boryana Encheva
Боян Говедарски - Бобо	52	Boyan Govedarski – Bobo
Васил Василев – Зуека	60	Vasil Vasilev – Zueka
Вирджиния Стоянова	68	Virginia Stoyanova
Галя Ромова	76	Galya Romova
Георги Георгиев	82	Georgi Georgiev
Георги Йорданов	90	Georgi Yordanov
Ива Яранова	98	Iva Yaranova
Ивайло Георгиев	106	Ivaylo Georgiev
Иван Михайлов – Жани	112	Ivan Mihaylov – Zhani
Ивана Македонова	114	Ivana Makedonova
Илиана Игнатиева – Елоа	120	Iliana Ignatieva – Elloa

Съдържание

Contents

Ирина Панчева	126	Irina Pandeva
Йордан Христов	134	Yordan Hristov
Кирил Божкилов	140	Kiril Bozhkilov
Латинка Минкова	146	Latinka Minkova
Лиляна Дворянова	156	Lilyana Dvoryanova
Макдонна-Мосхо Тзавела	164	Makdonna-Moscho Tzavella
Малина Нисторова	172	Malina Nistorova
Мария Загорска	180	Maria Zagorska
Радослав Димитров – Бадуля	188	Radoslav Dimitrov - Badulya
Светла Христова	190	Svetla Hristova
Симона Босилкова	198	Simona Bosilkova
Спас Цветков	206	Spas Tsvetkov
Тодор Маринов	208	Todor Marinov
Ганчо Карабаджакوف	215	Gancho Karabadzhakov
Кеазим Исинов	216	Keazim Isinov
Лука Янко	218	Lika Yanko
Румен Гашаров	220	Rumen Gasharov
Милчо Спасов	222	Milcho Spasov
Спас Нешовски	223	Spas Neshovski

Съвременни български наивисти

доц. д-р Сузана Николова

Пред вас е втората част на книгата *Съвременни български наивисти*, в която са представени млади автори, които дебютират на художествената сцена, и утвърдени имена, които вече са част от историята на българското изкуство.

Целта на книгата е да представи и популяризира по-малко познати и непознати автори в богато илюстрирано издание, което да заинтригува все по-широка аудитория. Наивистичното изкуство притежава притегателна сила да приобщава публика от всякаква възраст и интереси, защото не поставя дистанция с абстрактност и сложност на темата, а точно обратното – то обезоръжава и радва със своята искреност и директност на посланията.

Понятието *наивизъм* е колкото условно, толкова и широко. То предполага едно по детски чисто възприемане на света, далече от злободневните теми на деня. Но това не означава, че е лишено от социален пласт. Дали това е по-безопасният и достъпен път, или е искреното разкриване на един чист свят? Според мен е второто.

В изкуствоведската литература се използват различни термини като *метафоричен примитивизъм*, *интуитивно изкуство*, *примитивно изкуство*, но определението *наивизъм* е най-широко и лишено от подценяващи квалификации.

Предстои цялостно изкуствоведско изследване на този тип изкуство, което ще разгледа всички основни автори, принципи и характеристики, които го определят като стилова линия или направление, което да запълни празнината, която вече 40 години съществува в българското изкуствознание.

Наивистичен маниер на изобразяване съществува във всички епохи по един или друг начин. Съществуват аналогии с праисторическата живопис, която древните хора са рисували в пещерите, както и

с древните култури на всички континенти. Именно поради хилядолетния генезис на този тип изобразителност е нужно историческо проследяване на художествения и социологическия процес на формирането и еволюцията му.

Като стилова линия в българското изкуство наивизмът се формира през първата половина на 70-те години на XX век под влияние на европейското изкуство с характерни представители – Раги Негелчев, Спас Нешовски (223 стр.), Румен Гашаров (220 стр.), Сули Сеферов, Дария Василянска, Кеазим Исинов (216 стр.) и други. През следващите десетилетия тази линия остава като трайна тенденция в нашата живопис, която привлича десетки автори. Може да се каже, че днес този тип изкуство преживява своеобразен разцвет. Многобройни са изложбите и салоните, които го представят, и все повече автори намират поле за изява в сферата на живописата, графиката, малката пластика, керамиката и др.

Визуалният език на родната съвременна наивистичната живопис е близък до този на книжната илюстрация за деца – разбираем и ясен. Образите са доведени до знакови изображения, които лесно да заинтригуват интереса на аудиторията. Засилването на контраста, ритмичното редуване на светло и тъмно, освобождаването от ненужни подробности и детайли – всичко е съобразено с възрастовата група, към която е ориентирана книгата. Това е валидно и за живописата – богатите цветове гами, живият детайл, стилизацията и високата степен на комуникативност превръщат тези малки картини в пъстър фантастичен свят.

И именно нейната достъпност и отсъствието на *елитарност* прави наивистичната живопис предпочитана и харесвана от много хора. Може би това е причината към нея да се насочват и автори, които не са непременно с академично художествено образование като Васил Василев – Зуека (60 стр.). Заг този тип изграждане могат да се прикрият някои липси и неумения, които в реалистичната живопис са безусловно необходими. Именно *законите* на детската рисунка работят тук. Анатомичното академично изграждане на пространството и човешката фигура не е първостепенно. Творчеството на Иван Михайлов – Жани (112 стр.) е пример в най-чист вид в тази посока. В неговата декоративна живопис и керамиката всичко е ясно, искрено, съдържа разказ и спомен за емоционално преживяване.

Наивизмът не изключва академичното образование. В много случаи именно изучаването на класическите принципи на изграждането на формата и пространството в рисунката и живописата води

към освобождаване от реалистичното и достигане до синтетичното, стилизирано, знаково изобразяване. Има много подобни примери в българското изкуство. Опростените символи и знаци, ясната символика, чистият цвят и еднозначността на темата е това, което сродява тези творби с детската рисунка. В детския свят важните обекти се изобразяват големи и ярки – например мама е голяма и аз съм до нея.

В повечето случаи липсва социалната тематика, която присъства в останалите направления. Липсва и сложният психологизъм. Понякога обаче безгрижните на пръв поглед теми съдържат остра нотка на социален проблем, който е иронизиран с чувство за хумор или тънък сарказъм. Блестящ пример са някои произведения на Румен Гашаров от 70-те години на XX в. В неговите платна често има добронамерена шега с еснафщината, кича и модерното социалистическо семейство.

Изборът на художника да работи в това направление не означава, че той има наивистична нагласа. Тези безгрижни на пръв поглед произведения ни разчувстват и трогват, защото съдържат истини за обичта, любовта, детството, приятелството и всички стойностни неща в живота. Неслучайно често се използват иконографски теми като Благовещение, Рождество, Богородица с Младенеца и др. В живописта на Спас Нешовски границата между чисто детското и безплатно ангелското е много тънка. *Тъжните теми* не са в центъра на интереса в наивистичните творби, но това не изключва тънката меланхолична линия, но нищо по-драматично от това. В тях не присъства дълъг и многослоен разказ. Българската наивистична живопис е като кратък разказ, като детска песен. Творбите на Лука Янко (218 стр.) са безценен пример в тази посока.

Всички тези характеристики правят наивистичното изкуство привлекателно и много лесно за обичане. Публиката е готова да го приеме без специална подготовка. Но именно тук идва невидимата граница – докъде произведенията остават в сферата на добрия вкус, естетиката, високото художествено ниво и добрите пластични качества. Понякога насищането с емоции завоалира една непосредствена образност и елементаризиране на трактовката на темите. И именно тук идва силата и ролята на таланта, независимо от географски и исторически момент, степента на школуване и академичната подготовка.

Талантът е художествената искра, която прави наивистичните произведения толкова привлекателни за всички, независимо дали авторът е известен, или не.

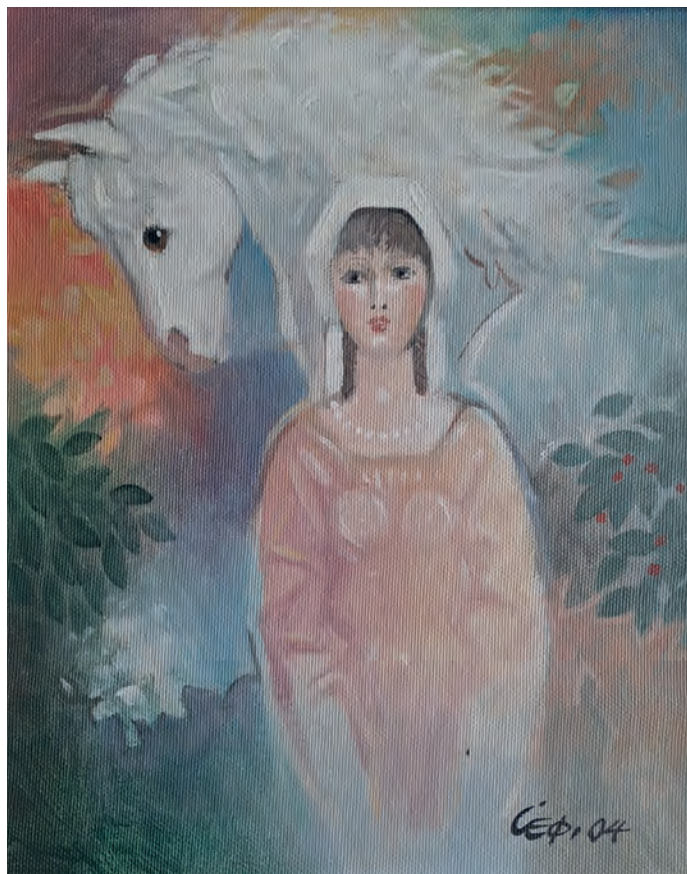
Лука Янко
ДЕТСКИ СВЯТ, 1985
39x38 см, смесена техника на дърво
частна колекция

Lika Yanko
KID'S WORLD, 1985
39x38 cm, mixed media on wood
private collection

Лука Янко
НА ПЪТ ЗА ЙЕРУСАЛИМ
11x9 см, маслени бои на
платно върху дърво, въже

Lika Yanko
ON THE ROAD TO JERUSALEM
11x9 cm, oil on canvas on wood
with rope frame

Сули Сеферов
МАЛКА МОМА, 2004
30x24 см, маслени бои
върху платно
частна колекция

Suli Seferov
LITTLE MAID, 2004
30x24 cm, oil on canvas
private collection

Дария Василянска
ТРИ ЖЕНИ КРАЙ МОРЕТО, 1980
135x135 см, маслени бои
върху платно
автор на снимката
Александър Николов

Дария Василянска
БЛАГОВЕЩЕНИЕ, 1981
100x68 см, маслени бои върху платно
автор на снимката Росен Донеv

Daria Vasilyanska
ANNUNCIATION, 1981
100x68 cm, oil on canvas
photo by Rosen Donev

Сули Сеферов
ВИНАГИ ДВАМА, 2023
54x65 см, маслени бои върху платно
частна колекция

Suli Seferov
ALWAYS TOGETHER, 2023
54x65 cm, oil on canvas
private collection

Contemporary bulgarian naivists

Assoc. Prof. Dr. Suzana Nikolova

Dear reader, what you have in your hands is the second part of the book "Contemporary Bulgarian Naivists". It presents young artists, debuting on the art scene and established names who are already part of the history of Bulgarian art.

The aim of the book is to present and popularize lesser-known and unknown artists in a richly illustrated edition that will captivate an increasingly wide audience. Naive art has the attractive power to involve an audience of all ages and interests, due to the absence of abstraction and conceptual density of its subject. In a quite intentional way, it disarms and delights with the sincerity and straightforward nature of its messages.

The concept of "Naivism" is as conditional as it is broad. It implies a childishly pure perception of the world, far from the topical issues of the day. But this does not mean that it is devoid of a social layer. One may ask, "Is this the safer and more accessible path or is it the sincere revelation of a pure world?" In my opinion, it is the second.

In the literature of art history various terms are used such as "metaphorical primitivism", "intuitive art", "primitive art", but the definition of Naivism is the broadest and devoid of any derogatory qualifications.

A comprehensive art history study of this type of art is forthcoming and aims to examine all the main artists, principles, and characteristics that define it as a visual language or stylistic direction, which will fill a gap that has existed in Bulgarian art history for 40 years.

A Naivistic way of depicting exists in all eras in one way or another. A comparison could be drawn to prehistoric paintings, which ancient cultures painted in caves across all continents. It is precisely because of the millennial genesis of this type of imagery that a historical tracing of the artistic and sociological process of its formation and evolution is necessary.

As a stylistic approach in Bulgarian art, Naivism was formed in the first half of the 1970s under the influence of European art with characteristic representatives –

Radi Nedelchev, Spas Neshovski (page 223), Rumen Gasharov (page 220), Suli Seferov, Daria Vasilyanska, Keazim Isinov (page 216) among others. In the following decades, this approach continued as a lasting trend in our visual art, which attracted dozens of artists. It can be said that today this type of art is experiencing a resurgence. There are numerous exhibitions and galleries that feature it, as more and more authors find a creative outlet for expression in the artistic mediums of painting, printmaking, small sculptures, ceramics, etc.

The visual language of the native contemporary Naivistic painting is close to that of picture books for children - understandable and clear. The images are brought to an iconic status that easily intrigues the interest of the audience. The intensification of contrast, the rhythmic interplay of light and dark, a liberation from unnecessary details or specifics- everything is in line with the age group to which the book is oriented. This is also valid for painting - the rich color ranges, the vivid detail, the stylization, and the high degree of emotional resonance turn these small paintings into a colorful fantasy world.

And it is precisely its accessibility and the absence of "elitism" that makes Naive painting preferred and liked by so many people. Perhaps this is the reason why authors who do not necessarily have an academic art education, such as Vasil Vassilev - Zueka (page 60), also turn to it. Some shortcomings and inabilities may be hidden behind this type of artistry, but they are absolutely necessary in realistic painting. It is the "laws" of children's drawing that reign here. The anatomical academic construction of space and the human figure is not paramount.

The work of Ivan Mihaylov - Zhani (page 112) is an example of this stylistic expression in its purest form. In his decorative painting and ceramics, everything is clear, sincere, and contains a story, a memory of an emotional experience.

Naivety does not exclude academic education. In many cases, it is precisely the study of the classical principles concerning composition of form and space in drawing and painting that leads to liberation from the "realistic" and reaches instead to the synthetic, stylized, symbolic depiction. There are many similar examples in Bulgarian art. The simplified symbols and signs, the clear allegory, the pure color and the clarity of the theme are what make these works related to children's drawing. In the children's world, important objects are depicted large and bright - for example, "mother is big and I am next to her."

Unlike other artistic movements, naivism largely avoids social themes. The complex, introspective quality is also missing. Sometimes, however, at first glance, the carefree themes contain a sharp reference to a social problem, which is rendered ironic through a sense of humor or subtle sarcasm. A brilliant example are some works by Rumen Gasharov from the 1970s. His paintings often contain a good-natured joke about guilds, kitsch, and the modern socialist family. The artist's choice to work in this stylistic direction does not mean that

he is apathetic. Rather, these seemingly carefree works move us and evoke an emotional response because they contain truths about affection, love, childhood, friendship and all the valuable things in life. It is no coincidence that iconographic themes such as the Annunciation, the Nativity, the Virgin Mary with the Child, etc. are often used. In the painting of Spas Neshovski, the line between the purely childish and the disembodied angelic is very thin. "Sad themes" are rarely central in Naive works. At most they carry a quiet hint of melancholy, nothing more. They do not contain a long and multi-layered narrative. Bulgarian Naive painting is like a short story, like a children's song. The works of Lika Yanko (page 218) are a defining example of this motif. All these characteristics make naive art attractive and very easy to love. The audience is ready to accept it without special preparation.

This marks the point where an invisible boundary arises – questioning whether the works maintain aesthetic sophistication, technical strength, and artistic depth. In some cases, emotional overload can obscure mediocrity in the imagery or reduce the thematic treatment to something more elemental.

And this is where the power and importance of talent comes in, regardless of geographical and historical moment, the degree of schooling and academic training. Talent is the artistic spark that makes Naive works so attractive to everyone, regardless of whether the author is famous or not.